

Zaměstnávání osob se zdravotním postižením v Evropě – I.

V prosincovém čísle Sociálních služeb v roce 2020 jsme informovali, že se Ministerstvo práce a sociálních věcí se prostřednictvím projektu Rozvoj systému sociálních služeb (registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003739), hrazeného z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost a státního rozpočtu ČR, věnuje tématu zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Konkrétní realizovanou aktivitou bylo zpracování **Komparativní analýzy zaměstnávání osob se zdravotním postižením v Evropě**. Analýza byla dokončena v červnu 2022 jejím zpracovatelem bylo ACCENDO – Centrum pro vědu a výzkum¹. Předmětem analýzy byla charakteristika aktuálně využívaných nástrojů v oblasti zaměstnávání osob se zdravotním postižením (dále jen OZP) v ČR a ve čtyřech evropských státech, tj. legislativní a jiné nástroje, sociální služby, služby zaměstnanosti a jejich provázanost, a to v Rakousku, Nizozemsku, Švédsku a Maďarsku. Předmětem výzkumu byly rovněž veřejné výdaje na zaměstnávání OZP v ČR a v Evropě a jejich dlouhodobá účinnost. V tomto článku představíme situaci v českém prostředí blízkému Rakousku.

Rakousko

Kromě podobnosti českému prostředí bylo Rakousko vybráno k výzkumu i vzhledem k tamní míře zaměstnanosti OZP (56,5 % v roce 2018), která je dokonce vyšší než v Německu. Hlavními aktéry v rakouské politice pro OZP jsou Služby Ministerstva sociálních věcí (Sozialministeriumsservices, SMS), Úřad práce (Arbeitsmarktservice, AMS) a jednotlivé spolkové země, které společně se školskými úřady, sociálními partnery a organizacemi, zajišťují pro postižené osoby konkrétní opatření. Konkrétně například AMS Vídeň spolupracuje s Vídeňským sociálním fondem (FSW), který je zároveň zodpovědný za zajištění dostupnosti sociálních služeb občanům hlavního města Vídně, s neziskovými organizacemi a firemními zájmovými skupinami.

V Rakousku mají legislativně nastaven **kvótní systém pro zaměstnávání OZP**, kdy všechny společnosti, které zaměstnávají 25 a více lidí, jsou povinny přijmout jednu OZP na každých 25 zaměstnanců. Pokud společnost tuto povinnost nesplní, musí zaplatit kompenzační poplatek. V Rakousku však není možné nahradit platbu kompenzačního příspěvku jiným způsobem, například odběrem produktů a služeb OZP od akreditovaných zaměstnavatelů, jako je

tomu v ČR.

Co se týče **zaměstnávání OZP na chráněném trhu práce**, v Rakousku fungují socioekonomické podniky (Sozialökonomische Betriebe, SÖB), které jsou institucemi „druhého trhu“ práce. SÖB mají za cíl vytvořit pracovní situaci blízkou klasické společnosti. SÖB jsou většinou zřizovány a provozovány neziskovými organizacemi a obvykle mají charakter malého podnikání, přičemž jeho produkty a služby se musí prosadit na volném trhu konkurence. Na rozdíl od neziskových zaměstnaneckých projektů mají SÖB generovat alespoň 20 % vlastních výnosů.

V Rakousku rovněž existuje široká škála **mzdových dotací na OPZ**², konkrétně se jedná o:

- **příspěvek na zabezpečení zaměstnání** – je-li pracovní místo ohroženo, může být zaměstnavateli po dobu výskytu ohrožení poskytnut příspěvek k nákladům na mzdu. Cílovou skupinou jsou zaměstnanci se zdravotním postižením, kteří mají postižení alespoň ve výši 30 % a mladí lidé s poruchami učení nebo sociálními a emocionálními poruchami, jejichž dopady odpovídají minimálně 30 % postižení. Konkrétní výše financování v každém jednotlivém případě závisí na míře ohrožení pracovního místa, věku postižené osoby a schopnosti osoby najít si jinou práci.
- **inkluzivní dotaci a inkluzivní dotaci plus** – poskytuje se společností, které zaměstnávají OZP, i když podle zákona nemají povinnost najímat zaměstnance zdravotně postižené. Předpokladem pro přiznání podpory je, že AMS dotyčnému zaměstnanci přiznala integrační příspěvek (Eingliederungsbeihilfe, EB). Omezení výkonu zaměstnance z důvodu zdravotního postižení se nemusí proka-

zovat. Dotace se udělují na dobu 12 měsíců. Kritériem přidělení je výše hrubé mzdy, která musí být nad limitem mezních výdělků, přičemž výše dotace je 30 % z hrubé mzdy, bez zvláštních plateb (výše dotace plus je 30 % z hrubé mzdy, bez zvláštních plateb a 25 % příplatku na inkluzi).

- **příspěvek na mzdu** – pokud AMS nepřiznal integrační příspěvek (EB) a nejsou tedy splněny podmínky pro inkluzivní dotaci nebo inkluzivní dotaci plus, lze poskytnout zaměstnavateli za účelem vyrovnání omezení ve výkonu zaměstnance se statutem zvýhodněného postiženého³, příspěvek na mzdu, který lze přiznat od 13. měsíce po nástupu do pracovního poměru, ve výjimečných případech i před tím (nejdříve však od 7. měsíce po nástupu).
- **inkluzivní bonus pro učně** – zaměstnavatelé mohou získat za každou způsobilou OZP v učňovském oboru (na věku učňů nezáleží) bonus ve výši 267 EUR. Tato podpora je možná po celou dobu trvání učňovské přípravy.

Cílem analýzy dále bylo i zjištění výše **podpory na jednu OZP**⁴, přičemž v Rakousku jsou výše podpory na OZP stanoveny v rámci SMS a AMS odděleně. Celkový počet případů financování SMS byl v roce 2020 113 586, na které SMS vynaložilo celkem cca 262,3 milionů EUR, tudíž podpora na jeden případ/rok představovala cca 2 309 EUR (56 108 Kč). AMS podpořilo svými službami v roce 2020 celkem 11 036 OZP ve výši 56 milionů EUR, tudíž průměrná finanční podpora na jednu osobu/rok představovala cca 5 074 EUR (123 298 Kč).

Zajímavé je rovněž **srovnání průměrných finančních výdajů na OZP/rok** u Rakouska a ČR:

	Výdaje v dané měně	Výdaje v Kč	Maximální délka podpory
Rakousko	9 200 EUR	223 560 Kč	Integrační příspěvek – max. 3 roky Dotovaný dočasný pracovní poměr – max. 1 rok
ČR	142 022 CZK	142 022 Kč	Mzdová podpora OZP v rámci chráněného trhu práce (bez časového omezení)

¹ Komparativní studie je dostupná na webu projektu RSSS: <http://rsss.mpsv.cz/projekt/vystupy-a-dokumenty/>

² Konkrétní částky jednotlivých dotací, pokud zde nejsou zmíněny, jsou uvedeny v textu Komparativní analýzy.

³ OZP s mírou invalidity alespoň 50 %.

⁴ Více údajů s větší podrobností je uvedeno v Komparativní analýze.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Rozvoj
Systému
Sociálních
Služeb